

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินคดีอาญา คือ พยานหลักฐาน เพราะการที่จะพิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์นั้น จะต้องอาศัยการพิสูจน์จากพยานหลักฐาน หลัก Best evidence rule เป็นหลักที่ใช้กันตามกฎหมายอังกฤษ กล่าวคือ ถือว่าในกรณีใดๆ ถ้าลักษณะคดีสามารถจะทำได้แล้ว คู่กรณีจะต้องนำพยานที่ดีที่สุดมาพิสูจน์ โดยหลักการดังกล่าวเป็นเหตุให้ศาลไม่ยอมรับฟังคำพยานบอกเล่า พยานชั้นที่สอง บุคคลซึ่งมิได้ลงนามเป็นพยานในเอกสารมาให้การเป็นพยานประกอบเอกสาร พยานแวดล้อมกรณีถ้ายังมีพยานโดยตรงอยู่ พยานวัตถุที่มีได้นำส่งศาล และการสืบลายมือในเอกสาร โดยผู้เชี่ยวชาญถ้าตัวผู้เขียนยังมีอยู่ เหตุที่ศาลไม่ยอมรับฟังพยานในลักษณะต่างๆ ดังกล่าว ทำให้การพิสูจน์ข้อเท็จจริงเป็นไปด้วยความลำบาก กระทั่งต่อมากฎดังกล่าวค่อยๆ คลายความเข้มข้นลงกระทั่งกลับหลักว่าพยานชั้นที่สองให้รับฟังได้ แต่การที่ไม่นำพยานที่ดีที่สุดมาสืบนั้น เป็นแต่เพียงกระทบกระเทือนต่อน้ำหนักแห่งพยานหลักฐานเท่านั้น หลักดังกล่าวนี้เป็นที่มาของหลักที่ว่าจะต้องนำพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์โดยตรงมาสืบ มิใช่ด้วยพยานบอกเล่า กฎหมายลักษณะพยานของไทยยอมรับหลักเรื่องพยานที่ดีที่สุดเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้ต้องอ้างต้นฉบับเอกสาร¹ พยานบุคคลที่มาเบิกความต้องรู้เห็นเหตุการณ์มาด้วยตนเองโดยตรง² กล่าวโดยสรุป หลัก Best evidence rule เป็นหลักที่ให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่ดีที่สุดซึ่งมีที่มาจากระบบกฎหมายอังกฤษ ทั้งนี้เนื่องจากประเทศอังกฤษใช้วิธีพิจารณาโดยให้ลูกขุน (Jury) เป็นผู้พิจารณาตัดสินชี้ขาดในปัญหาข้อเท็จจริง ในการนำสืบพยานหลักฐานของคู่ความอาจมีพยานหลักฐานหลายประการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทำให้คณะลูกขุนรับเอาพยานหลักฐานหลายอย่างไปใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริง ระบบกฎหมายอังกฤษเกิดความกลัวว่า Jury หรือคณะลูกขุนจะถูกงูใจให้ตัดสินคดีโดยไม่เป็นธรรมเพราะมีการหลอกลวงหรือเบิกความเท็จโดยคู่ความ ศาลจึงมีบทบาทในการจำกัดว่าคู่ความจะเสนอพยานหลักฐานใดได้ แต่เนื่องจากหลักการรับฟังพยานหลักฐานที่ดีที่สุดดังกล่าวนี้ ไม่ต้องด้วยจุดประสงค์ของกฎหมายลักษณะพยานที่ต้องการได้

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 93.

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 95.

พยานหลักฐานมาสนับสนุนคำฟ้อง คำให้การของตนในคดีแพ่ง หรือพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา กล่าวคือ ต้องการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อให้ได้ความจริง จึงพ้องคล้ายหลักเกณฑ์ให้มีการรับฟังพยานหลักฐานอื่นได้ กล่าวคือพยานบอกเล่า (Hearsay) ศาลฎีกาไทยยึดหลักกฎหมายของศาลอังกฤษดังกล่าวมาวางบรรทัดฐานให้ศาลสามารถรับฟังพยานบอกเล่าได้ เนื่องด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 95 (2) มิได้บัญญัติห้ามรับฟังหรือเป็นบทบัญญัติตัดพยานบอกเล่าเสียทีเดียว

กระทั่งมีการแก้ไขกฎหมายพยานหลักฐานทั้งในส่วนคดีแพ่งและส่วนคดีอาญา โดยในคดีแพ่งแก้ไขเพิ่มเติมเป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 95/1³ คดีอาญาแก้ไขเพิ่มเติมเป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3⁴ ซึ่งนักกฎหมายฝ่ายที่ได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายคอมมอนลอว์มีความเห็นว่า การเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวทำให้เกิดพ้องคล้ายหลักเกณฑ์ให้สามารถรับฟังพยานหลักฐานซึ่งเป็นพยานบอกเล่าได้ เมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ให้ชัดเจนกว่าเดิมและบทตัดพยานหลักฐานที่เป็นพยานบอกเล่าไม่น่าเด็ดขาด มีข้อยกเว้นที่อาจเป็นหลักให้ศาลใช้ดุลพินิจถึง 2 ข้อคือ หลักความน่าเชื่อถือของพยานบอกเล่าตาม (1) และหลักจำเป็นที่จะต้องรับฟังพยานบอกเล่าตาม (2) ซึ่งจะช่วยให้การวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับการรับฟังพยานบอกเล่าในคดีอาญาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาศาลส่วนใหญ่ก่อนที่จะมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรานี้ก็ยังสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานบอกเล่าตามบทบัญญัติมาตรา 226/3 วรรคสอง นี้ด้วย ส่วนนักกฎหมายอีกฝ่ายหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายซีวิลลอว์มีความเห็นว่า ในคดีอาญาตามกฎหมายไทยนั้น มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 บัญญัติไว้เป็นหลักอยู่แล้วว่า พยานหลักฐานใดก็ตามที่สามารถที่จะพิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ได้ ก็ให้รับฟังได้ทั้งนั้น กล่าวโดยสรุปก็คือพยานหลักฐานใดไม่ว่าจะเป็นบุคคล เอกสารหรือวัตถุ ถ้าเกี่ยวกับประเด็นในคดีอาญา คือ สามารถพิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ได้ ก็รับฟังได้ทั้งนั้น โดยไม่คำนึงถึงว่าจะเป็นพยานบอกเล่าหรือไม่ เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานไว้โดยชัดเจนแล้วในมาตรา 226 และไม่จำเป็นต้องอนุโลมนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 95 (2) มาใช้ในคดีอาญา ความหมายของมาตรา 226 ตอนท้าย ที่ว่าอยู่ได้บังคับแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือ

³ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 23) พ.ศ. 2550, มาตรา 8.

⁴ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551, มาตรา 11.

กฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน หมายถึงเฉพาะในส่วนที่ว่าด้วยวิธีการสืบพยานหลักฐานเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับบทคัดพยานหลักฐาน ไม่ควรมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 226/3 ขึ้นมาอีก เพราะ มาตรา 226 บัญญัติไว้ดีอยู่แล้ว เปิดโอกาสให้ศาลใช้เหตุผลได้อย่างกว้างขวางในการใช้ดุลพินิจซึ่ง นำนักพยานหลักฐานในคดีอาญาเพื่อการลงโทษผู้กระทำผิด รวมทั้งเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย จึงเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่สังคมได้เป็นอย่างดี จนกระทั่งมีการ เพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 226/3 ทำให้ผู้พิพากษาเกิดความเข้าใจผิดในเรื่องการใช้ดุลพินิจถือได้ว่าทำให้ศาล ใช้ดุลพินิจยากขึ้น ซับซ้อนขึ้น และเกิดความสับสนในการใช้ดุลพินิจเรื่องการชั่งน้ำหนัก พยานหลักฐานในคดีอาญา

ส่วนปัญหาเรื่องการตีความกฎหมาย เป็นเรื่องสำคัญที่สุดในการบังคับใช้กฎหมาย หาก ตีความผิด ไม่ถูกต้องตามความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย ย่อมทำให้เกิดผลในทางตรง กันข้าม คดีความที่ควรชนะกลับกลายเป็นแพ้ ที่ควรแพ้กลับเป็นชนะ ซึ่งอาจมีผลให้เกิดความ เสียหายแก่ประเทศชาติหรือแก่ตัวบุคคลมากมาย⁵ ในส่วนความเสียหายแก่ประเทศชาติ นั้น หากผู้มี อำนาจบริหารหรืออำนาจตุลาการมีการตีความไม่ถูกต้อง อาจมีผลทำให้ประเทศชาติต้องผูกพันเป็น หนี้สินสถาบันการเงินต่างชาติ การบริหารราชการแผ่นดินอาจผิดพลาดขัดต่อกฎหมาย หรือเกิด ความขัดข้องติดขัด ไม่สามารถดำเนินกิจการงานต่างๆ ให้เกิดประโยชน์แก่รัฐ หรือประชาชนโดย รวมได้ สำหรับความเสียหายส่วนบุคคลอาจมีผลถึงกับสิ้นชีวิต สิ้นอิสรภาพ สิ้นอำนาจ สูญเสีย ตำแหน่งหน้าที่การงาน เสื่อมเสียเกียรติยศชื่อเสียง สูญเสียทรัพย์สิน สิ้นสิทธิอันพึงมีพึงได้ หรือต้อง ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ทั้งๆ ที่ความจริงไม่ควรจะได้รับผลเช่นนั้น และหากเป็นเช่นนั้น กฎหมาย ฉบับนั้น หรือมาตรานั้น จะกลายเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมเสียเอง

ระบบการพิจารณาคดีในศาลไทย ในทางปฏิบัติศาลจะวางเฉย (passive) วางตัวเป็น กลางอย่างเคร่งครัด โจทก์ทำหน้าที่เป็นผู้ซักถามพยานแต่เพียงผู้เดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่ จำเลยให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวน หรือรับสารภาพในชั้นพิจารณา ถึงแม้ศาลจะเห็นว่าพยาน หลักฐานของโจทก์ยังมีข้อบกพร่องอยู่ก็ตาม ส่วนใหญ่แล้วศาลก็มิได้ใช้อำนาจทำการสืบพยาน เพิ่มเติม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 หรือศาลซักถามพยานเอง ตาม บทบัญญัติมาตรา 235 เพื่อที่จะให้การสืบพยานมีพยานหลักฐานมั่นคงเพียงพอที่จะฟังลงโทษจำเลย ได้ เนื่องจากศาลยึดมั่นในหลักการที่ว่าโจทก์เป็นฝ่ายกล่าวอ้างว่ามีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น และ จำเลยเป็นผู้กระทำ โจทก์จึงต้องมีภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลย ศาลควรจะมิบทบาทในการ

⁵ มานิตย์ จิตต์จันทร์กลับ, คู่มือการเรียนรู้กฎหมายและวิธีอ่านกฎหมาย, สืบค้นจาก

ดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง (active role) ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ควรใช้อำนาจอย่างเต็มที่ภายในกรอบของบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้กฎหมายไทยอนุญาตให้มีการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาของศาลในปัญหาข้อเท็จจริงได้⁶ ซึ่งหมายความว่าดุลพินิจของศาลชั้นต้นในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานจะถูกตรวจสอบโดยศาลสูง แต่ไม่มีกฎหมายไม่ว่าจะเป็นสารบัญญัติหรือวิธีสบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน หรือกำหนดความน่าเชื่อถือของพยานแต่ละประเภท หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งไม่มีการกำหนดว่าพยานหลักฐานใดมีน้ำหนักมากหรือมีน้ำหนักน้อย เพียงแต่กำหนดไว้ในคดีแพ่งให้ศาลมีอำนาจเต็มที่ในอันที่จะวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่คู่ความนำมาสืบนั้นจะเกี่ยวกับประเด็นและเป็นอันเพียงพอให้เชื่อฟังเป็นยุติได้หรือไม่ แล้วพิพากษาคดีไปตามนั้น และในคดีอาญาให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย⁷ จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงควรศึกษาถึงหลักการรับฟังพยานบอกเล่าในคดีอาญาในระบบกฎหมายไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับฟังถ้อยคำของบุคคลในชั้นสอบสวน และศึกษาแนวทางของต่างประเทศเพื่อให้มีกระบวนการค้นหาความจริงที่มีประสิทธิภาพ และต้องเป็นกระบวนการที่ให้ความยุติธรรมแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของระบบเศรษฐกิจ สังคม และความพร้อมของระบบงานยุติธรรมทางอาญา และความรุนแรงของอาชญากรรมในประเทศเป็นสำคัญ ทั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม และไม่ให้มีผลกระทบต่อมาตราฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญา หรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานบอกเล่า และถ้อยคำของบุคคลในชั้นสอบสวนเป็นพยานหลักฐานในศาลทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดจากการรับฟังถ้อยคำของบุคคลในชั้นสอบสวนเป็นพยานหลักฐานในศาล

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223, 224, 247, 248 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193, 193 ทวิ, 216, 218, 219

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 104 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา

3 เพื่อศึกษาถึงแนวทางการพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพในการลงโทษผู้กระทำผิดโดยไม่มีข้อผิดพลาดในการลงโทษผู้บริสุทธิ์หรือมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด

4 เพื่อศึกษาถึงบทบาทของศาลฎีกาในการวางบรรทัดฐานการรับฟังพยานบอกเล่า และถ้อยคำของบุคคลในชั้นสอบสวน เกี่ยวกับการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การห้ามรับฟังพยานบอกเล่าแม้จะมีเหตุผลเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลยในคดีอาญา แต่คดีอุกฉกรรจ์บางคดี ถ้อยคำของบุคคลในชั้นสอบสวน เช่นผู้เสียหายหรือประจักษ์พยานซึ่งให้การต่อพนักงานสอบสวนแล้วไม่ไปเบิกความในชั้นพิจารณาไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตาม อาจเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการปราบปรามอาชญากรรมและการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ขาดต่อการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ จึงต้องเปิดช่องให้ผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจในการรับฟังถ้อยคำของบุคคลในชั้นสอบสวนโดยคำนึงถึงจุดดุลยภาพ จุดที่เหมาะสมระหว่างประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบกับแนวทางของต่างประเทศในการวางหลักการรับฟังถ้อยคำของบุคคลในชั้นสอบสวน และศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาในกรณีการรับฟังถ้อยคำของบุคคลในชั้นสอบสวนและการห้ามรับพยานบอกเล่า มีคำพิพากษาศาลฎีกาส่วนหนึ่งที่มีลักษณะเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งทำให้การชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การรับฟังพยานบอกเล่าในคดีอาญาเกี่ยวข้องกับดุลพินิจการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานของศาล จึงต้องศึกษาถึงหลักเกณฑ์การได้มาซึ่งคำรับสารภาพที่ศาลจะรับฟังได้ หลักการรับฟังพยานหลักฐานและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานแวดล้อม ตลอดจนศึกษาหลักการรับฟังถ้อยคำของบุคคลในชั้นสอบสวนและผลของคำรับสารภาพ ทั้งในผลของด้านตัวผู้ต้องหา หรือจำเลย และในด้านของโจทก์ โดยจะศึกษาถึงกระบวนการสอบสวนของไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ควบคู่ไปกับแนวทางของต่างประเทศในการวางหลักการรับฟังพยานบอกเล่า

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยค้นคว้าจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในรูปแบบของตำรากฎหมาย บทความวารสารทางวิชาการสาขานิติศาสตร์ และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง เอกสารประกอบการสัมมนา ด้วยบทกฎหมาย คำพิพากษาฎีกา จากห้องสมุดและสถาบันต่างๆ เพื่อวิเคราะห์และนำมาแก้ไขปัญหารวมทั้งเสนอแนะแนวทางที่ควรจะเป็นต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวคิดและหลักกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานบอกเล่าในคดีอาญาทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ
2. ทำให้ทราบปัญหาที่เกิดจากการรับฟังถ้อยคำของบุคคลในชั้นสอบสวน
3. ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพในการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยไม่มีข้อผิดพลาดในการลงโทษผู้บริสุทธิ์หรือมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด
4. ทำให้ทราบถึงบทบาทของศาลฎีกาในการวางบรรทัดฐานการรับฟังพยานบอกเล่ากับการชี้แจงนำพยานหลักฐานในคดีอาญา